

HET IS TIJD OM DE WET VOLTOOID LEVEN IN TE VOEREN

Nederland mag zich gelukkig prijzen met zo'n goed functionerende euthanasiewet (WTL). Na jarenlange positieve ervaring hiermee, is het nu tijd de Wet Voltooid Leven ernaast te plaatsen. Deze wet munt evenzeer uit in zorgvuldigheid en zal een opluchting zijn voor veel ouderen die hun leven voltooid achten en in de huidige situatie geen kant op kunnen.

Al in 2010 kwam Uit Vrije Wil met een proeve van wet die als voorloper beschouwd kan worden van het huidige wetsvoorstel. Het was een wet van ouderen vóór ouderen. Tot de zorgvuldigheidseisen behoorde dat de levenseindebegeleider - toen stervenshulpverlener geheten - bij de behandeling van het verzoek de overtuiging had gekregen dat er sprake was van een vrijwillig, weloverwogen en duurzaam verzoek om stervenshulp. Over het aantal te voeren gesprekken werd niet gerept. De leeftijd werd gesteld op 70 jaar en ouder. Nu 15 jaar later de bevolking als maar ouder wordt, is een leeftijdsgrens van 75 jaar ook heel goed te verdedigen.

Om op een waardige manier uit het leven te kunnen stappen, is men aangewezen op de euthanasiewet en straks hopelijk de Wet Voltooid Leven. Bij ieder nieuw voorstel voor een zelfgekozen levenseinde ligt het OM op de loer. Daarom is deze zorgvuldige en voorzichtige wet, waar lang en goed over is nagedacht, voor ouderen met een voltooid leven zo welkom.

Voer een flexibele beraadtermijn in ter vaststelling van de duurzaamheid

De zorgvuldigheidseis ondraaglijk en uitzichtloos lijden uit de euthanasiewet komt in de Wet Voltooid Leven niet voor. Dat een verzoek duurzaam moet zijn komt hiervoor in de plaats. Het is aan de levenseindebegeleider om uit te zoeken of het verzoek om hulp bij zelfdoding duurzaam is. Nu wordt in artikel 2. d uit de wet dit wel heel zwaar aangezet. Vanaf het eerste gesprek met de levenseindebegeleider moeten zes maanden 'bedenktijd' en onderzoek in acht worden genomen. Geen dag eerder kan de hulp verleend worden. Verplicht drie gesprekken voeren en nóg een met een tweede levenseindebegeleider is voor een oudere die het besluit al genomen heeft, een uiterst zware belasting.

Neem voor een betere oplossing de Wet afbreking zwangerschap (Waz) als voorbeeld. In plaats van de verplichte minimale beraadtermijn van vijf dagen is daarin nog niet zo lang geleden een flexibele beraadtermijn ingevoerd om meer recht te doen aan de autonomie van vrouwen over hun beslissing de zwangerschap af te breken. In dezelfde lijn kan de autonomie van ouderen om het leven te beëindigen beschouwd worden. Laat het aan de professionaliteit van de levenseindebegeleider over om een zodanige bedenktijd in acht te nemen als nodig is om te bepalen of het verzoek duurzaam is, ongeacht het aantal gesprekken dat daarvoor nodig is. Behandel de oudere met een stervenswens niet anders dan de zwangere vrouw die abortus wenst.

Bij het aanscherpen van artikel 2.d is te veel geluisterd naar het oordeel van de afdeling advisering van de Raad van State, die uitspreekt dat een interval van twee maanden tussen twee opeenvolgende gesprekken zoals eerder voorgesteld, in ieder geval niet voldoet. Zij baseert zich hierbij op artikel 2 EVRM en op het Perspectief-onderzoek, waardoor het beeld van een ambivalente oudere is ontstaan, die bescherming nodig heeft. (Op pagina 2 wordt hier nader op ingegaan.)

Pas de artikelen 2 en 8 van het EVRM evenwichtig toe

Voor de samenleving is het van belang dat privé en beschermwaardigheid van het leven met elkaar in evenwicht zijn. In het EVRM zijn dan ook het recht op leven (artikel 2) en het recht op sterven (artikel 8) nevensgeschikt. Dat is helaas niet het geval in het advies van de afdeling advisering van de Raad van State. Daarin prevaleert de beschermwaardigheid (artikel 2) boven de zelfbeschikking oftewel het recht op sterven (artikel 8). De waarde die een oudere zelf toe kent aan het leven telt minder dan hetgeen tot de taak van de overheid moet worden gerekend. Enerzijds heeft de Raad van State in zijn advies de betekenis van het in artikel 8 EVRM gewortelde recht op sterven onvoldoende meegewogen, anderzijds heeft hij zich te veel laten leiden door het Perspectiefonderzoek.

Nuanceer de uitkomst van het Perspectief-onderzoek

Uit de voetnoten van het Raad van State-advies blijkt dat dit advies is gebaseerd op slechts twee onderzoeken, dat van de Adviescommissie Voltooid Leven en het Perspectief-onderzoek. Nu zijn er weinig andere bronnen, daarom is het noodzakelijk om er met een wetenschappelijke blik naar te kijken.

De Raad van State wees het initiatiefwetsvoorstel af omdat het te weinig waarborgen zou bieden aangezien een doodswens van ouderen vaak ambivalent en veranderlijk is. De vraag is: is dat wel zo? Toen de Adviescommissie Voltooid Leven op basis van literatuuronderzoek tot de conclusie was gekomen dat de groep met een persisterende, actieve doodswens waarschijnlijk klein was, wilde de Tweede Kamer weten hoe groot die groep dan wel was en kwam het Perspectief-onderzoek tot stand. Tot veler verrassing richtte het kwantitatieve onderzoekdeel zich op burgers van 55 jaar en ouder. Dit om te staven of de doodswens inderdaad vaker voorkomt naarmate de leeftijd vordert. Een interessante vraag, maar die had de Kamer niet gesteld. Door voor een enquête onder een bestaand online panel te kiezen, bevond het merendeel van de onderzoekspopulatie zich niet in de laatste levensfase. Dit heeft de uitkomsten zeer vertroebeld. (Raadpleeg voor een kritische analyse de website uitvrijewil.nu)

Uiteindelijk zou het onder de Nederlandse bevolking gaan om 1.700 75-plussers met een voltooid leven. Uit de kwalitatieve interviewstudie blijkt evenwel dat de deelnemers veel piekeren, heen en weer bewegen op een lijn, ambivalent zijn. Hier wordt een eenzijdig beeld gepresenteerd omdat relevante informatie van ouderen die regie willen over hun eigen levenseinde is weggelekt. Het lijkt wel alsof het Perspectief-onderzoek de oudere te veel heeft willen beschermen tegen het kiezen van de dood bij voltooid leven. In dit licht is het zaak het advies van de afdeling advisering van de Raad van State te relativiseren, zeker waar het gaat om vast te stellen of het verzoek wel duurzaam is. Ga uit van de zelfbeschikking van de wilsbekwame oudere, die het leven voltooid acht.

De peilingen geven reeds geruime tijd aan dat een meerderheid van de samenleving vindt dat hulp bij zelfdoding aan ouderen die hun leven voltooid achten, mogelijk moet zijn. In 2010 had Uit Vrije Wil met het burgerinitiatief Voltooid Leven binnen drie weken al 116.871 steunbetuigingen. Het laatste woord is nu aan de politiek.